

Glede određenih i neodređenih pridjevnih oblika, u bilješci 8. na str. 18. autorica optužuje Hrvatsku zbog "nove sociolingvističke politike", počinjući odlučno, ali netočno: "Dugi nastavci u kosim padežima potpuno su potisnuli kratke nastavke. Tijekom zadnjih godina postoji pokušaj u Hrvatskoj da se ponovno u upotrebu vrate ti oblici. To je dio nove sociolingvističke politike da se vrate u uporabu arhaične riječi i oblici te da se konstruiraju nove riječi, neologizmi umjesto uobičajenih riječi, a sve to sa svrhom da se na zapadu SH jezične zajednice jezik učini što različitijim od jezika istočne SH zajednice. Vođe nove jezične politike proglašavaju nepravilnim ono što je bilo uobičajeno i pravilnim ono što je bilo rijetko, arhaično ili čak ono što nije u uporabi ni postojalo i onda se za to zalažu u praksi kontrolirajući priopćajna sredstva, školske priručnike i sl. Takvo izvratanje kriterija što je pravilno a što nepravilno u jeziku čini one kojima je to materinski jezik nesigurnima i frustriranim." Taj sam tekst, pun netočnosti i besmislica, naveo u potpunosti, a čitatelji će sami prosuditi koliko je tu podmetanja, a koliko istine.

No ovdje treba zaista napomenuti kako Snježana Kordić nema mnogo uvida u pitanja određenih i neodređenih pridjevnih oblika. Razborito, razložno i s dosta primjera o tomu je pisao (među inima) prof. Stjepko Težak u knjizi *Hrvatski naš svagda(š)nji* (Školske novine, Zagreb, 1990., str. 154.–156.), iz čega se vidi da je pitanje ipak nešto složenije negoli se to Snježani Kordić čini.

Koliko će Srbima koristiti ovo djelo, ne znam, ali uz neke izraze kao *rđati* i *porvati se* (dabome, tražeći rijetke slučajeve sa sonantnim *r* iza samoglasnika!) te ćirilice gotovo da u knjizi srpskoga ničeg

i nema, osim opet ponegdje ponečeg kao ono pomoćni glagol *ht(j)eti* na str. 46.

Izdavaču se ovog jezičnog niza nisu sigurno ni postavljala tako "nevažna" ("sitničava") pitanja radi li se tu o hrvatskom ili o srpskom, "o zapadnom ili istočnom d(ij)elu SH zajednice". Njemu je bio važan naslov, uobičajen dabome, a vjerojatno i ono da autorica dadne "jezične packe Hrvatskoj".

Vinko Grubišić

Bilješka:

- * Vidjeti među inima: Božo Ćorić, *Serbian for Foreigners* (peto izdanje), Međunarodni slavistički centar, Beograd, 1995. Pa i u Njemačkoj je *Lehrbuch der serbokroatischen Sprache* Aloisa Schmausa zamijenjen novim izdanjem pod naslovom *Lehrbuch der serbischen Sprache*, koje je preradila Vera Bojić (Verlag Otto Sagner, München, Band 1, 1994. i Band 2, 1996.).

DRUGI HRVATSKI SLAVISTIČKI KONGRES

Sredinom rujna u Osijeku je održan Drugi hrvatski slavistički kongres. U pet radnih dana (od 14. do 18. rujna) izlagalo se i raspravljalo o bitnim pojavama hrvatskoga jezika, hrvatske književnosti i slavistike povezane s kroatistikom. Na kongresu je sudjelovalo tristotinjak hrvatskih i stranih slavista koji su pristigli iz dvadesetak zemalja. Najviše stranih sudionika, uključujući i pripadnike hrvatskih manjina, stiglo je iz Njemačke, Austrije i Mađarske. Među njima su bili i slavisti iz svih slavenskih zemalja osim Srbije i Bjelorusije. Zbog

svega se ovaj kongres s pravom može nazvati najvećim kroatističkim skupom na svijetu pa čitateljima Jezika nudimo opširniji prikaz i samoga kongresa i suvremenih hrvatskih jezičnih priloga. Kongres je organizirao Hrvatski slavistički komitet Hrvatskoga filološkoga društva uz suorganizatore zagrebački Filozofski fakultet i osječko Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, novčano su ga omogućili Ministarstvo znanosti, Ministarstvo kulture, Grad Osijek i Osječko-baranjska županija.

Otvaranje. Kongres je počeo u utorak ujutro svečanošću u osječkome Hrvatskome narodnome kazalištu pred razdražanim sudionicima i pred državnim, županijskim i gradskim uglednicima, koju je vodila Dubravka Sesar, predsjednica Organizacijskoga odbora. Otvorio ga je Dubravko Jelčić u ime Hrvatskoga državnoga sabora, a nastavili su brojni predstavnici hrvatskih tijela i ustanova lijepim i prigodnim riječima o kroatistici, hrvatskoj kulturi uopće i njezinim znanstvenicima, o hrvatskoj slavistici i slavistici u svijetu, te o kraju u kojem se kongres održava.

Potom su nastupila trojica uvodnih predavača. Miroslav Šicel predstavio je povjesničare hrvatske književnosti, od polovice prošloga stoljeća i Ivana Kukuljevića Sakcinskoga do polovice ovoga obilježene Mihovilom Kombolom i Antunom Barcem, nakon koje slijedi nova znanstvena generacija na čelu s Ivom Frangešem. Stanislav Marjanović govorio je o hrvatskome književnom baroku u Slavoniji. Milan Moguš izdvojio je važne događaje iz hrvatske jezične povijesti, kao što su Jonkeove rasprave o zagrebačkoj filološkoj školi, naročito o gramatičaru Antunu Veberu Tkalčeviću i leksikografu Bogoslavu Šuleku i njihovu isticanju kontinuiteta književnoga jezika stiliziranoga na temelju svih triju

hrvatskih narječja, koje su pokazale ne-utemeljenosti jezičnih povjesničara kojima je hrvatski standardni jezik počinjao Tomom Maretićem, te radovi Dalibora Brozovića o hrvatskom standardu, koji su pokazali kako je osim genetskoga bitan kulturološki pogled na jezik jer je književni jezik plod kulturne nadgradnje pojedinoga naroda, a time zaseban idiom sa zasebnom poviješću.

Znanstveni i stručni rad kongresa. Od utorka popodne do subotnjega zatvaranja u pola jedan kongres je nastavio rad u ugodnim i uređenim prostorijama Pedagoškoga fakulteta u Osijeku. Svoja su istraživanja predstavili različiti kroatisti ili oni kojima su hrvatske jezične, književne ili kulturne teme jedno od područja kojima se bave. Među njima su bili i vrhunski znanstvenici i znanstveni novaci, čak i studenti. To je kongresu dalo i kakvoću i zanimljivost i polet. Naime, jedna je od vrijednosti naše kroatistike, poticana i održavana Zagrebačkim lingvističkim krugom, tradicionalno najživahnijim odjelom Hrvatskoga filološkoga društva, otvorenost prema mlađim i najmlađim kolegama. Nju su i na osječkome Kongresu pokazali i najugledniji članovi iz struke svojim dolaskom na izlaganja mlađih i najmlađih kolega i sudjelovanjem u raspravi.

Izlaganja su bila raspoređena čak u sedam sekcija zbog broja prijava. Kako su sažetci izlaganja tiskani prije kongresa, sudionici su bili upućeni bar u okvirni sadržaj svakoga izlaganja.

Tri su sekcije bile jezične, od toga dvije povijesne i jedna suvremena:

- I. Četiri stoljeća hrvatskoga jezikoslovlja: Bartol Kašić i njegovo vrijeme
- II. Hrvatskoglagojska i paleoslavistička problematika
- IV. Hrvatski jezik u 20. stoljeću.

Tri su sekcije bile književne:

- III. Hrvatska renesansa i barok
- VI. Hrvatska književnost u europskome kontekstu
- VII. Hrvatska postmoderna – tendencije, modeli, paradigme.

Preostala sekcija, V. Hrvatska kultura i civilizacija, osim kulturoloških uključivala je i jezične i književne teme, izlagalo se o nazivlju, predajama i legendama, bogumilima, pradomovini, Strossmayeru, historiografiji itd.

S jedne strane takva brojnost sekcija veseli jer pokazuje širinu zanimanja za kroatističke teme. No s druge strane sudionike je počesto zbog istovremenosti zanimljivih predavanja sprječavala da poslušaju sve što ih je zanimalo. Ne samo da se istovremeno izlagalo npr. o novim kriterijima za tipologiju hrvatskih glagolskih vrsta i o odnosu uporabne i kodifikacijske naglasne norme u hrvatskome, ili pak o prevođenju Biblije u Hrvata od Kašića do Katančića i o homilijama u *Proprio de tempore* hrvatskoglagoljskih brevijara, nego su konkurencija jezičnima bile književne i kulturne teme. Naime, hrvatski su kroatisti barem jednim svojim dijelom pravi filolozi, ako se bave književnošću, svjesni su i jezične potke svojega područja, ako se bave jezikom, zanimaju ih i kulturno-umjetnički kontekst djela proizašlih iz stvaralačke jezične uloge.

Kako je ova godina Bartola Kašića, o njegovu vremenu i njemu isključivo ili uključivo prijavljena su čak dvadest i tri referata. Raspravljalo se o Kašićevim pojednim djelima i njihovim dijelovima, kao što je raslojenost leksika u njegovu prijevodu Biblije, komu je namijenjen taj prijevod, njegovu doprinosu frazeologiji, uspoređivale su se s njime druge ličnosti, kao što su Faust Vrančić, Aleksandar Ko-

mulović i Matej Alberti, promatrale su se talijanska, pa mađarska sastavnica njegova rječnika, filozofsko nazivlje, Kašićevi oblici u gramatici nasuprot oblicima Marulićeve *Judite*, njegova sintaksa, jatovska raslojenost i drugo.

Jezična izlaganja. Kao što je i spomenuto, neka su se od izlaganja u sekciji kultura i civilizacija glavninom ili dijelom bavila i hrvatskim jezikom, npr. kroatistika na obzoru slavistike (R. Katičić), hrvatski jezik i književnost kako ju vide u modernoj Rusiji (A. Obolnec), kulturna i jezična interakcija Hrvata i "Hrvačana" u Hrvatskim novinama (N. Petković), hrvatske gramatike krajem 18. st. (I. Nyomarkay), hrvatski jezični školski priručnici u 18. st. (A. Ptičar), geneza dubrovačkoga govora (I. Lovrić Jović).

Za čitatelje Jezika zasigurno su najzanimljivija izlaganja iz sekcije o hrvatskome jeziku u 20. stoljeću. Kako je bilo sedamdesetak radova, neka ćemo izlaganja zasigurno propustiti, ali najveći ćemo dio bar spomenuti. Naime, kako je ovaj kongres jedinstvena prilika da se na jednom mjestu susretne glavnina kroatista, pregled njihovih tema na neki je način pregled sadašnjega kroatističkoga trenutka. Ako poznaju dosadašnje radove moći će sami procijeniti koliko je svježega, novoga, različitoga. Ovaj će izvještaj tako biti mali sažetak toga dijela kongresa.

Jedno od najposjećenijih i najdojmljivijih bilo je izlaganje o novogovoru Dubravke Sesar i znanstvene novakinje, inače za uspjeh kongresa vrlo zaslužne tajnice, Ivane Vidović. Ta riječ koju je popularizirao Orwell, ali ju je prije rabio Čapek, znači javni, poglavito politički promidžbeni jezik, govor ili stil. On je razgradio strukture hrvatskoga jezika, naročito sintaksu, poremetio tvorbeni pravila, učinio da riječi postanu prazne, zlo-

rabio brojne fraze, pomiješao vrijednost i funkcije stilova. K tomu je učinio da svi misle kako jezik dovoljno poznaju i kako mogu prosuđivati o njemu. Važno ga je proučavati kako bi se novogovor zaustavio jer ni drugdje u slavenskome svijetu na žalost nije nestao s promjenama s početka 90-tih.

Fonologija. Fonološkim pitanjima hrvatskoga bavilo se osam referata. Stjepan Babić pokazao je kako razjednačavanje na udaljenost, uzrokovano estetskom jezičnom sastavnicom, upravlja jezičnim odnosima kao težnja, a ne zakonitost. Damiir Horga uspoređivao je ruske palatalizirane suglasnike u transliteriranim ruskim posuđenicama ili vlastitim imenima u hrvatskome i izgovoru hrvatskih govornika. Vojislav P. Nikčević vrlo je smjelo tumačio hrvatski i bosanski dvoglasnik hibridnošću ikavskoga i (i)jekavskoga izgovora u dugim slogovima nastalom govorima u kontaktu.

Najviše se izlaganja iz te grupe bavilo naglascima: Rudolf Filipović i Antica Menac opisivali su naglaske anglizama proučivši njihovo naglašavanje na nekoliko područja s većim gradskim centrima. Stjepan Vukušić je uz dva postojeća obrazloženja o kratkosilaznim naglascima u sklonidbi osobnih zamjenica ponudio utjecaj prednovostoškavskoga prenošenja naglasaka po modelu *ispeći* > *ispeć*, Ivan Zoričić je predložio uvođenje stilskih razina i razgraničenja prema priopćajnoj vrijednosti u slučajevima naglasnih previranja.

Od fonologije do norme. Ivo Škarić iznio je svoj stav o tome što je suvremeni implicitni hrvatski govorni standard: ima 29 fonema (slogotvorno *r*, samo tri slivenika ili afrikate zbog nerazlikovanja *č ć* i *dž đ*, dvoglasnik se smatra skupom dvaju fonema *je*), tri naglasaka: dinamički kratki, dinamički dugi i akut, dinamički mogu

stajati na bilo kojem slogu u riječi, neobvezatne zanaglasne dužine. Smatra da se toleriraju zanaglasne dužine, razlikovanje po dva zvučna i bezvučna nepčanika bez prevelikih razlika, a ne tolerira npr. diftongizacija *ie*. To je izlaganje izazvalo brojne rasprave.

Normom i normiranjem bavila su se još dva izlagača, Mijo Lončarić i Marko Samardžija, koji je iznio razloge koji su odlučujuće utjecali na normiranje hrvatskoga jezika u 20. stoljeću i današnji stupanj njegove standardnosti. Barbara Kunzman-Müller opisivala je tipove jezičnih promjena koje su u hrvatskome poglavito povezana uz tzv. standardološka pitanja.

Morfologija – teorija i usvajanje. Među nešto brojnijim izlaganjima o morfološkim, bolje rečeno morfološko-semantičkim temama burnu je raspravu izazvao Mirko Peti osebujnim pristupom pojmu jednina i množina. Bliskom se temom bavila i Marija Znika – imenicama s tzv. defektom u broju, tipa *izvoz*, *grablje*, odnosno semantički defektnim imenicama razlučujući njihov oblik, značenje i uporabu, predlažući uvođenje kategorije brojivosti u gramatike i rječnike. I Barbara Meier-Mozdzierz bavila se množinom, i to semantičkim, osobito emotivnim i stilističkim osobitostima obilježene množine u različitim slavenskim jezicima. Orsolya Szentesi Žagar usporedila je modalne glagole u hrvatskome i mađarskome jeziku. Milenko Popović i Rajisa Trostinska izlagali su o pojmu koji su bili nazvali morfem-satelit u slavenskim jezicima.

Josip Silić predložio je novu podjelu glagolskih vrsta prema osnovskom morfemu infinitiva i prezenta. U prvoj vrsti, gdje se nalaze glagoli s infinitivnim nul-tim (∅) morfemom, a prezentskim *e* tipa *žeti*, *krasti*, *piti*, ima sedamnaest razreda. Drugu vrstu kao i dosad čine glagoli s

nu : -n-e kao *tonuti*. U trećoj su vrsti četiri razreda, 1. *t/d/k-a : ć/đ/č-e*, kao *meta-ti, glodati, skakati*; 2. *v-a : j-e*, kao *kljuvati*; 3. *j-a : j-e*, kao *grijati*; 4. *ov-a : u-j-e* kao *kupovati*. U četvrtoj su vrsti tri razreda: 1. *i : i* kao *raditi*; 2. *je : i* kao *vidjeti*; 3. *č/ž/št/žd-a : i* kao *ječati, vrištati*. U petoj su samo glagoli *a : a* kao *kopati, proučavati*, a šestu čine pomoćni glagoli *biti* (1. razred) i *htjeti* (2. razred). Kad bi druga vrsta postala poseban razred treće vrste, ova bi podjela s izuzetkom prve neplodne vrste kao prednost imala razlikovanje vrsta po prezentskom morfemu: *-e, -i-* ili *-a-*.

Tri su rada izložila morfološke teme ranoga usvajanja hrvatskoga jezika s glagolom kao jednim ili jedinim objektom: Antigona Katičić prikazala je usvajanje hrvatskoga glagolskoga sustava od početka, Draženka Blažić, Mirjana Vancaš i Melita Kovačević prikazale su promjene u usvajanju glagolske i imenske morfologije u djeteta od 18 do 30 mjeseci, a Zrinka Jelaska i Melita Kovačević odnos ukupnoga broja imenica prema glagolima kad se promatraju prema značenjima ili pak razvedenosti oblika.

Hrvatski u školi. Prethodna su tri rada po kategoriji ovladavanja hrvatskim jezikom bila srodna trima radovima o hrvatskome jeziku u školi. Dunja Pavličević-Franić navodila je poželjne pristupe dvojezičnosti u nižim razredima osnovne škole, gdje djeca koja poznaju samo dijalektalne norme trebaju do kraja jezične izobrazbe moći ostvariti sve jezične djelatnosti i na svome materinskome govoru i na književnome hrvatskome jeziku. Što se događa ako nisu ovladala ni jednim dovoljno, pokazala je Irena Vodopija izloživši teškoće u podunavskim školama u kojima su se nakon migracija od 1991. do 1999. zatekla djeca koja nedovoljno poznaju hrvatski jezik, katkad čak i za us-

pješnu komunikaciju. Vlado Pandžić prikazao je izuzetno zanimljivo stanje hrvatskoga jezika u hrvatskim srednjim školama u četiri razdoblja prve polovice 20. stoljeća: kraju Austro-Ugarske, međuratnom razdoblju, razdoblju NDH i prvih pet godina komunizma.

Sintaksa. Radova posvećenih sintaksi bilo je tek nešto manje od morfoloških. Ivan Ivas razmatrao je međuovisnost sadržajnoga, gramatičkoga i obavijesnoga ustroja rascijepljene rečenice (npr. *Ono što znamo jest to da...*) s prozodijskim oblikom, te njihova stilemska svojstva (stilska obilježnost s izrazitim isticanjem te oznaka govornikova ugleda, tj. pripadnosti). Ivo Pranjković razmatrao je značajke kompletivnih rečenica u hrvatskome, tj. zavisnosloženih rečenica u kojima je u glavnoj rečenici glagol koji izriče kakvu mentalnu djelatnost ili tzv. predikativna konstrukcija slična značenja (npr. *Mislilo je da idem s njim, Dobro je da neću*), tj. svojevrsna subjektivna modalnost (govornik ili koja druga osoba dovodi se u odnos sa stvarnim sadržajem iskaza), dok je u zavisnoj surečenici sadržana stvarna obavijesna vrijednost.

Sanda Ham opisala je rekcijaska obilježja pasivnoga predikata s obzirom na rekcijaska obilježja predikata u aktivnoj sudnosnoj rečenici pokazavši da se padežni izraz vršitelja radnje iskazuje ili padežnim izrazom nepopunjenim uz aktivni sudnosni predikat ili padežnim izrazom kojemu sudonosni aktivni predikat ne otvara mjesto jer nema odgovarajuće rekcijasko obilježje. Autorica je među ostalim utvrdila da pasivni predikat ipak može imati izravni objekt u akuzativu.

Pasivnom se rečenicom bavio i Branimir Belaj. Ustvrdio je da prema pragmatičkome gledištu hrvatske pasivne rečenice nisu značenjski jednakovrijedne

aktivnoj, kao što proizlazi iz gramatičkoga gledišta, nego su kategorija izrasla iz ljudskoga jezičnoga i nejezičnoga iskustva, sastavni dio znanja o svijetu.

Branko Kuna bavio se odnosom adnominalnoga genitiva i pridjeva kao dijelom sustavnije težnje za zamjenom nesrodnih atributa sročnim, odnosno padežnih oblika pridjevom. Marica Čilaš i Ivana Franić ponudile su klasifikaciju sintaktičkih pojava u jezičnim savjetnica 20. st. Vlasta Rišner opisala je odnos akuzativnih i lokativnih izraza s prijedlozima *u* i *na* mjesnoga i vremenskoga značenja služeći se proznom građom hrvatskih pisaca od osamnaestoga do dvadesetoga stoljeća.

Vesna Požgaj Hadži, koja se bavi hrvatskim kao stranim jezikom, izlagala je o automatiziranom redu riječi u hrvatskom teorijski, metodički i kontrastno, usporedivši ga sa slovenskim.

Tvorba i značenje riječi. Velika se skupina izlagača bavila semantičkim i tvorbenim temama, katkad i u sprezi s njihovom sintaktičkom ulogom. Marija Turk i Helena Pavletić pozabavile su se poluprevedenicama, raščlanivši ih prema jeziku davaocu i njihovim tvorbenim i morfološkim značajkama. Milica Mihaljević prikazala je neke novotvorene nazive potvrđene u tehničkome nazivlju, njihov način tvorbe usporedila je s tvorbenim procesima u općem jeziku, te ocijenila njihovu ispravnost, te iskorištenost tvorbenih mogućnosti hrvatskoga jezika u tehničkome nazivlju. Živko Bjelanović proučio je različite pristupe pojmu hipokoristika (odmilica) u ovostoljetnim hrvatskim gramatikama. Geriena Karačić opisala je germanizme u gospodarstvu.

Željka Fink raščlanila je na hrvatskoj i ruskoj građi značenjske aspekte frazema kojima se obraćamo. Agnieszka Spaginska-Pruszk prikazala je hrvatske, poljske

i ruske frazeme intelektualnih osobina sa sastavnicom glava. Zaključila je da se narodna posebnost vidi poglavito u slikovitosti tih frazema uslijed društvenih, kulturnih, povijesnih i životnih razlika. Julijana Moric je prikazala kalkirane frazeme u hrvatskome, mađarskome i njemačkome jeziku. U radu Keiko Mitani značenjski su raščlanjeni glagoli s prefiksom *pre-*. Damir Čavar i Gilbert Fanselow predložili su novu raščlambu odvojivih složenica, npr. imenskih skupova i prijedložnih fraza, poput *Crna je Ivan vina volio* u hrvatskome i njemačkome.

Neka od izlaganja o riječima pozabavila su se pomalo neobičnim, novim temama, katkad jezičnim pojedinostima. Tako su Ankica Čilaš i Ivana Kurtović vrlo živo izložile podrijetlo i fonološke vrijednosti riječi *jastuk* i njezinih istoznačnica u Republici Hrvatskoj, te leksikografske prijedloge koji bi zamijenili najprošireniji orijentalizam. Pokazale su da se najčešće rabe riječi *jastuk*, *kušin*, *vanjkuš* i *blazina*. Anđela Frančić provjerala je koliko su prezimena nepromjenljiva na suvremenoj međimurskoj antroponimiji. Hrvoja Heffer i Željko Jozić usporedili su hrvatsko športsko nazivlje na početku uspostave Nezavisne Države Hrvatske 1941. i Republike Hrvatske 1990. Željka Brlobaš i Marijana Horvat odlučile su se za raščlambu svakodnevnih tekstova vremenske prognoze na Internetu, dok su Antun Halonja i Barbara Kovačević jezik kojim se sporazumijeva na Internetu zbog pronađenih pogriješaka u odnosu na standardni jezik opisali kao podsustav hrvatskoga sa svojstvima žargona, argota i tajnoga jezika. Sanja Fulgosi brojala je akronime, složene kratice, na 7,6 milijunskom korpusu hrvatskoga standardnoga jezika. Snježana Kordić opisala je mogućnosti izražavanja neod-

ređenosti riječju *čovjek*.

Riječi i rječnici. Lana Hudeček prikazala je probleme donošenja tvorbenih podataka u općem hrvatskome jednojezičnome rječniku. Bernardina Petrović proučila je obradu sinonima u različitim tipovima hrvatskih jednojezičnih rječnika.

Stefan Rittgasser opisao je svoju bazu podataka RSR hrvatskoga jezika u kojoj se nalaze riječi, sveze riječi – nevezane i ustaljene, rečenice. Iz takve nehomogene građe računalom se mogu razlučiti homogene skupine, a autor očekuje da njegova baza postane prototipom leksičko-leksikografske baze hrvatskoga koja obuhvaća leksik i gramatiku. Marko Tadić predstavio je stanje u radu na Hrvatskome nacionalnome korpusu s dvjema osnovnim sastavnicama: 30-milijunskome korpusu s tekstovima mlađim od 1989. i Hrvatskome elektronskome tekstovnome arhivu s tekstovima od početaka hrvatske pismenosti do 1990.

Tekst, stilistika. Marina Katnić-Bakaršić razmotrila je strukturu i ulogu dijaloga u razgovornome stilu i dramskome podstilu lingvističkom i diskursnom analizom. Marina Kovačević i Lada Badurina prikazale su probleme administrativnoga stila. Anita Peti-Stantić bavila se sintaktičkim i semantičkim uvjetima za ostvarenje ekspresivnosti. Barbara Kryzan-Stanojević pomoću anketa prikazala je zaštitne mehanizme kojima se hrvatski brani od stranih jezičnih utjecaja.

Ostalo. O pravopisu je izlagao samo Dalibor Brozović; podijelio je povijest hrvatske pravopisne prakse na tri temeljna razdoblja: dopreporodno, od preporoda do devedesetih godina prošloga stoljeća i otada do danas. Ostali referati bavili su se vrlo različitim područjima hrvatskoga jezika, njegove uloge (jezik kao narodni identitet – Marija Salzmann-Čelan), njegova položaja (o studiju kroatistike u

Lavovu – Ljudmila Vasiljeva, o hrvatskome u lingvističkim atlasima – Snježana Hozjan), njihovih dijalekata ili regionalnih idioma (prijedlozi u čakavskome – Mira Menac-Mihalić, podsustavi unutar čakavskoga – Silvana Vranić, interferencije i transferencije u jeziku gradišćanskih Hrvata – Andrea Zorka Kinda-Berlakovich).

Kulturni i popratni program. U stankama između dopodnevnih i popodnevnih sekcija te navečer zbivali su se i drugi kulturni i društveni događaji: predstavljajući časopisa i knjiga ("osječki" broj *Vijenca*, novina Matice hrvatske, prvi svezak *Hrvatske enciklopedije* Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža i *Hrvatski jezični savjetnik* Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje), glazbeni i plesni nastup (HKUD-a Osijek 1862), dramski (Brešanova *Utvare*), večera s tipičnim lokalnim jelima, posjet erdutskoj vinariji.

Najznačajniji je takav događaj bila svečana dodjela priznanja u osječkome Hrvatskome narodnome kazalištu na prijedlog Predsjedništva Hrvatskoga filološkoga društva, Hrvatskoga slavističkoga komiteta i brojnih hrvatskih znanstvenih ustanova. Tri kroatističke nagrade utemeljene su 1995. na Prvome hrvatskome slavističkome kongresu u Puli – jedna za zasluge u istraživanju hrvatske književnosti, druga za zasluge u istraživanju hrvatskoga jezika, a treća je namijenjena stranome slavistu za kroatističke doprinose. Nagrade su nazvane po velikanima hrvatske književne i jezične povijesti, a izuzetno ih je uspješno umjetnički oblikovao kipar Mataušić. Nagrada "Antun Barac" za iscrpno i stvaralačko istraživanje hrvatske usmene književnosti dodijeljena je dr. Maji Bošković Stulli koja je zabilježila 2433 priče, 1235 pjesama, 89 poslovice i izreka i nekoliko običaja. Nagrada "Stjepan Ivšić" pripala je akademiku Ra-

doslavu Katičiću za iznimno znanstveno djelo sastavljeno od prinosa klasičnoj i indoiranskoj filologiji, balkanistici, općem jezikoslovlju i kroatistici. Nagrada "Vatroslav Jagić" dodijeljena je talijanskome kroatistu prof. dr. Santu Graciot-tiju, jagićevski sveobuhvatnome slavistu koji se bavio i jezikom, i književnošću, i tekstologijom i poviješću ideja.

Zbog svoje je dužine svakako bio naj-dojmljiviji cjelodnevni izlet u sredini Kongresa, u četvrtak, kad su sudionici posjetili Vukovar, Ilok i Đakovo. Svi koji su prvi puta prolazili tim dijelom Slavonije, naročito stranci, bili su zatečeni ratnim tragovima na kućama, crkvama, bolnicama, oni koji su prvi puta nakon rata vidjeli poznati kraj bili su zatečeni zbog dijelova mjesta nestalih bez traga. U Vukovaru su sudionici položili vijenac i minutom šutnje odali počast žrtvama Domovinskoga rata ovoga nastradaloga grada, a potom posjetili dvorac Eltz i izložbu fotografija. U Iloku je slavljениk profesor Sante Graciotti održao predavanje u crkvi sv. Ivana Kapistranskoga, a potom predao knjižicu na dar svojim hrvatskim kolegama. Sudionici su posjetili i čuvenu iločku vinariju. U Đakovu je sudionike primio biskup dr. Marin Srakić i pokazao im unutrašnjost čuvene Katedrale.

Zaključak. Drugi hrvatski slavistički kongres u Osijeku svojom izuzetno dobrom organizacijom, i stručnom i kulturno-društvenom, pokazao se vrsnim kulturnim skupom koji promiče hrvatsku znanost i kulturu i učvršćuje joj mjesto u suvremenoj slavistici. Sudeći po brojnosti i zainteresiranosti sudionika doista je opravdao svoju svrhu – predstavljanje kroatistike kao samostalne filološke grane u slavističkome okviru i poticanje kroatista i slavista, osobito inozemnih, na objektivno proučavanje kroatističkih pi-

tanja u okviru cjelokupnoga europskoga znanstvenog konteksta. Djelotvornost takvoga pristupa može se pokazati i na boljem položaju kroatistike nakon Prvoga hrvatskoga slavističkoga kongresa 1995. u Puli. Od tada je kroatistika na svim mađarskim i ukrajinskim sveučilištima i većini poljskih samostalnih disciplina. Iako je i dalje često povezana sa serbistikom, u mnogim drugim zemljama postaje studij s vlastitim identitetom. Samo dva održana kongresa ne dopuštaju da se govori o tradiciji, no ona se u nadi nazire. Vjerujemo da će budući slavistički kongresi postati trajni zaštitni znak naše kroatistike i kulture uopće.

Zrinka Jelaska